

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ВИСВІТЛЕННЯ ВІЙНИ

*Віталій Прокопець,
старший викладач кафедри
інформаційного права та юридичної журналістики,
начальник відділу зв'язків з громадськістю (PR-відділ)
Національного університету водного
господарства та природокористування,
E-mail: v.e.prokopets@nuwm.edu.ua*

Планетарний в своєму обсязі процес глобалізації зумовлює низку суцільних перетворень і водночас розвиток сутності охоплених еволюцією явищ у традиційних структурах, засобах, сферах тощо, спрямованих на підтримку і вдосконалення життєдіяльності людства.

Взаємопов'язаний з цим перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства, розширення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інших дотичних у цій сфері інновацій призвели до переосмислення досі недоторканих і здавалося б постійних теоретико-практичних методів і застосування ЗМІ в багатьох цивілізованих країнах світу. Сучасне суспільство функціонує у діалогічному забезпеченні інформування суспільства через соціальні мережі, які забезпечують оперативність подачі інформації та відтворюють ефект присутності за принципом «тут і зараз».

До того ж охоплена динамічними змінами та технологічністю сучасність характеризується виникненням нових способів ведення війни. Місце та місія ЗМІ в процесі діджиталізації державного апарату та роль законодавчого органу державної влади в інформатизації суспільства з одного боку сприяють прогресивній трансформації традиційних форм функціонування моделі відносин «суспільство-держава», а з іншого боку, суспільство стає вразливішим до розширення новітнього військового потенціалу із застосуванням методів ведення інформаційно-психологічних операцій (ІПСО). Саме тому війни нового покоління ведуться як на полі бою так і в інформаційному та психологічному середовищі, на рівні свідомості. Інформація поширюється швидко та має свою специфікацію, яка можлива у використанні соціальних джерел.

Для визначення функціонального впливу соціальних мереж на висвітлення подій війни, у своєму теоретико-прикладному дослідженні ми здійснили моніторинг стрічки новин на сайті всеукраїнського медіа «УНІАН» і аналіз контентного наповнення відібраних публікацій на предмет наявності в них медіатекстів орієнтованих на розвиток певної інформаційно-психологічної антиросійської кампанії, перш за все.

Закономірним визначаємо, що з переходом провідних країн світу від постіндустріального до інформаційного суспільства зумовило потребу упровадження інформаційно-комунікаційних функціональних характеристик

суспільно-політичного відображення подій та новин. Дослідниця Н. Фоміних вважає, що «...сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та управління інформацією». [2, с.396]

Широкомасштабне використання ІКТ зумовлює і підтримує у всіх сферах соціального, економічного, політичного і культурного життя громадськості такий неминучий процес як – інформатизація та мережева соціалізація, де в свою чергу аудиторія, громадськість, стають джерелом безпосереднім джерелом інформації, формуючи альтернативу традиційним медіа і, звичайно, сприяючи демократизації інформаційного суспільства.

У глобальному вимірі мета інформатизації полягає у покращенні вже відомих нам аспектів життєдіяльності людства та створенні безпрецедентного, новітнього суспільства за допомогою електронних технологій. Усвідомлюючи масштабність інформативних процесів і відповідальність держави як гаранту безпеки перед власними громадянами, виникає потреба у творенні відповідної програми на національному рівні.

Розуміння цієї проблеми, насамперед, подане нами виходячи із нормативно-законодавчого правового поля функціонування засобів масової інформації. Отож, у статті 1 Закону України «Про національну програму інформатизації», в якому затверджується поняття інформаційного суверенітету держави, що дослівно означає: «здатність держави контролювати і регулювати потоки інформації з-поза меж держави з метою додержання законів України, прав і свобод громадян, гарантування національної безпеки держави». [1]

Виходячи з цього закону, наголошуємо, що Україні, як національній і суверенній державі, варто спонукати громадськість до вміння фільтрувати ворожі інформаційні атаки та не піддаватись їх впливу. Адже медіаграмотність населення, як носіїв національної свідомості – запорука невразливості й твердості українського інфосередовища.

Поряд з державними процесами інформатизації в становленні інформаційного суспільства дотичним до цього виникає поняття діджиталізації. Ми вважаємо за доцільне розрізнити дані поняття, але не роз'єднувати їх один від одного, адже в цілому зазначені процеси є результатом розвитку електронного стандарту інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналізуючи функціональний вплив соціальних мереж на населення та формування громадської думки щодо теоретичних аспектів дослідження, ми проведемо моніторинг новинної стрічки сайту всеукраїнського медіа «УНІАН». За результатами моніторингу виявлені журналістські матеріали будуть зібрані та проаналізовані на предмет конкретних медіатекстів, яким був би характерний системний потік інформації на певну воєнну тему, що налаштовані на зміни у комунікаційно-публічному просторі щодо певної зміни у продукуванні інформації та творенні віртуального простору через інформаційно-психологічну спеціальну операцію. Також, на основі отриманих даних, ми маємо визначити інтенсивність і протяжність виявленої

антиросійської інформаційної кампанії.

Нами було проведено моніторинг стрічки новин сайту всеукраїнського медіа «УНІАН» на предмет інформаційно-психологічних операцій з 14 вересня, коли вперше було згадано мобілізацію в РФ (або «могілізацію на болотах»), по 14 листопада, адже і досі трапляються поодинокі публікації, які стосуються обраної тематики.

Аналізуючи контентне наповнення інформаційної агенції «УНІАН», варто відзначити, що в новинах, наприклад «Кадиров заговорив про воєнний стан та загальну мобілізацію у РФ» (Катерина Шварц, 14.09.22).» У матеріалі йде мова про висловлення Глави Чечні Рамзана Кадірова стосовно воєнного стану в РФ. Він, зокрема, закликає кожен регіон держави до мобілізації, не чекаючи на її оголошення. Подібні висловлення, ймовірно, були підготовчим етапом населення до майбутніх подій.

На думку про факт скорого оголошення мобілізації спонукає інформація, опублікована в матеріалі «Росії не вистачає людей для відправки на війну, там проводять "внутрішню самообілізацію"» (Віталій Саєнко, 18.09.22). Чоловіків мобілізують під виглядом набору до підрозділів матеріально-технічного забезпечення. У публікації зазначається, що РФ вдається до подібних оманливих заходів через нестачу людських ресурсів. Читачеві очікувано зробити висновок, що Росія має потребу в оголошенні мобілізації і незабаром це відбудеться.

Контентне наповнення матеріалу «У Держдумі РФ заявили, що загальної мобілізації не буде» (Людмила Жерновська, 20.09.22), в якому подаються слова глави думського комітету А. Картаполова. «За його словами, закон, що вводить до Кримінального кодексу Російської Федерації поняття "мобілізація", не означає загальну мобілізацію» — зазначає автор матеріалу. Глава, ймовірно, намагається довести, що закон приймається зовсім не спеціально під війну в Україні. Але його слова парадоксально навпаки посилюють впевненість у майбутньому проголошенні мобілізації. Тоді ж дня на сайті з'являється російська опозиційна думка у публікації «Опозиціонер з РФ про можливу мобілізацію: "Це закінчиться протестами, воювати за Путіна ніхто не хоче" (відео)» (Вікторія Гордієнко, 20.09.22). Опозиціонер Геннадій Гудков запевняє, що мобілізація, у випадку її оголошення, закінчиться протестами. У його інтерв'ю присутні цікаві для аналізу слова: «По-друге, ці накази просто тебе на той світ приведуть. Коли тебе просто як гарматне м'ясо відправляють проти професійної, підготовленої армії з нормальним точним озброєнням. Ти не виконуєш наказ, тому що тебе вб'ють». Таким чином, «УНІАН» вперше спонукає зробити висновок, що для росіянина мобілізуватися означає померти. Ми вважаю, що саме цей матеріал розпочинає антиросійську кампанію.

Функціонування впливу на аудиторію здійснюється через коментарі росіян у різних соціальних мережах. В інформаційно-комунікаційному середовищі журналісти, в тому числі через соціальні мережі, хочуть посіяти серед росіян паніку, дискредитувати їх на міжнародній арені. Отже, на основі проведеного контентного аналізу та отриманих результатів у

функціональному призначенні медіатекстів на тему висвітлення подій про війну ми виявили елементи антиросійської інформаційно-психологічної кампанії.

Соціальні мережі відіграють важливу роль у сучасному інформаційно-комунікаційному висвітленні війни, маючи вплив і на інформаційний простір, так і на громадську думку. Вони стають платформою для оперативного поширення новин, особистих історій, фото- та відеоматеріалів з місця подій, надаючи людям можливість отримувати інформацію з першоджерел. Однак цей функціональний вплив має як позитивні, так і негативні аспекти. Хочемо звернути увагу, що соціальні мережі є серйозною площиною у веденні інформаційно-психологічної спеціальної операції, оскільки швидкість поширення інформації висока, а відтак і формується площина для функціонування емоційної напруги, фейків, пропаганди та маніпулятивних технік дезінформації.

Вплив соціальних мереж на висвітлення подій про війну є багатограним і залежить від того, як саме ці комунікаційні інструменти використовуються. Ефективність застосування інформаційного інструментарію вимагає підвищення медіаграмотності суспільства, відповідального підходу до контентного наповнення тексту та усвідомлення етичних аспектів роботи з інформацією під час кризових ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Фоміних Н. Ю. Сутність поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та їх значущість на сучасному етапі інформатизації освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / наук. ред. Сущенко Т. І. та ін. – Запоріжжя, 2009. Вип. 5 (58). С. 396–400. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/58651/5/Fominykh_Sutnist_poniattia_informatsiino_komunikatsiini_tekhnolohii.pdf;jsessionid=96900A77B933F0AE07811C8AB9F57665
3. Фролова О.М. Роль ООН в системі міжнародної інформаційної безпеки. Електронне видання Інституту міжнародних відносин. 2018, № 18. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/3468/3140